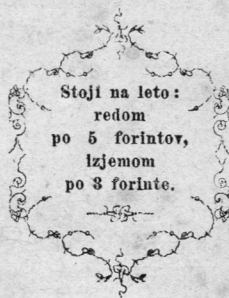

ZORA

ČASOPIS ZABAVI i PODUKU.

Pregled. Grobne cvetlice. — Helena. — Indijanski biser. — Črtice iz mojega vojaškega življenja. — Jugoslavjanske pisateljice. — Noga pri Kitajcih. — Trgovec Sadko. — Drobnoti.

Blagorodnemu gospodu Dr. J. Zupancu

v znamenje globocega sočutja.

Grôbne cvetlice.

Tebi hôtel darovati
Vse veselje sem svetá,
Misli tvoje vzdigovati
Skrbno, zvesto do nebá.

Ali skôraj našla sama
Tjá kaj ózke si stezé —
Črni grob leži mej nama
In vse zemeljsko gorjé.

Ana, v večnej domovini
Luči božje se radúj — —
Naj žalujem jaz v temini,
V rajskem blesku ti stanúj!

Preljubi otrok moj, ti hčerka sreá,
Na mrtvem obličji ti sméh še igra!
Pokojna na prtu prebélem ležiš,
Ko mlada cvetlica mej mirtami spiš;
A ustna v preblazem ti snu govore,
Da slišim besede jaz tvoje mehké:

„Ti človek najboljši,“ šepeteš mi zdaj,
 „Ne kliči me z bridkim jokanjem nazaj;
 „Saj sreče si vedno le želel mi ti,
 „In glej, kako dobro se méni godi!
 „Zatorej miruj, plemenito srcé,
 „In meni v ljubáv si obriši solzé:
 „Ugasne i tebi samotnemu čas
 „In v večno združitev počakam te jaz!“

~~~~~

O tebi govoriti
 Nij bilo mi moči,
 In súhi le strméli
 V bezupu sta oči.

Sedaj, ko je končano,
 Ko angelj vže si bléd,
 Očém je solz goréčih
 Utisnen večni sléd;

In svetu oznaniti
 Jaz hótél bi na glas,
 Kar srcu je napravil
 Poslednji strašni čas.

~~~~~

Nektera naju skupaj
 Vidévala pomlád,
 Mej cvetnimi drevesi
 S tobój sem hodil rad.
 Poslušal sem iz prva
 Otročji sladki sméh,
 Potem nagnil se dúhu,
 Ki górel ti v očéh.
 Sedaj je čas jesenski,
 Ker vél je list dobrav — —
 Ni sméha ni očesa
 Ne čara me pozdrav!

~~~~~

Ljubezen večno v gróba je temine
 Človeštvo nékdaj skrbno položilo,
 Zaprlo težkim kámenom gomílo
 V strahóti, da iz rakve ne izgine.

A vendar tretji dan še jedva mine,
 Ko vidi vže prikazen rajsko-milo,
 Premagajočo smrti hudo silo
 Iz gróbne vzdigovati se globine. —

Veliko noč jednako nam praznuje
 Srcé, kedar v spominu mu živeče
 Spet vstaje, kar zagrèblo je tožéče.

Ljubezni svoje z nova se radúje
 In trepetaje jo sedaj pozdravlja:
 Saj gloriija trpljenja jo poslavlja!

Lujiza Pezjakova.

Helena.

Izvirna povest; spisal Jurij Vranič.

VIII.

„Oj rožica moja, rožica draga,
 Al sapa, al slana te je ranila,
 Da tukaj bridke pretakaš solzice?“
 Fr. Levstik.

Preteklo je nekaj mesecev. Lilek je mnogokrati prihajal k svojej hčeri na Jezero z namenom, povedati jej, da bode morala vzeti Bogomira, ki mu je žugal, da, ako ne izpolni svoje obljube, poprodal mu bode vse in za ostali dolg vtaknil ga v ječo. Tudi danes se je Lilek peljal iz Ljubljane k svojej hčeri. Sam je sedel na vózi. Poznalo se mu je, da se ne vozi v ljubem pôslu, kajti zmršeni lasje in nagubančeno čêlo kazalo je, da moža hude skrbi tarejo. Postaral se je nekaj časa sem zeló, posebno v zadnjem časi se je njegovo telo vpognilo pod bremenom skrbij. Danes pa je mož silno žalosten. Edino hčer, ki jo ima, katero tako ljubi, žrtovati bode moral možu, kojega na skrivnem sovraži. Pa še več, prodati jo bode moral, prodati! — Ta misel ga je pèkla, kakor živo oglje. Temno zrl je pred-se. Jokati je jel stari mož. Mej tem se pripelja na jezero. Zapeljal je k hiši, kjer je stanovala Helena. Počasno stopil je raz voza. Nij še bil na tleh, že je stala Helena, ljuba hči, pri njém. Stisnila mu je roko in ga peljala v zgornjo sobo. Molčé je stopal Lilek zraven hčere. Ko prideta v sobo, omahne oča na stol. Skrbno hiti Helena k njemu. „Oča, kaj vam je? povejte!“ Bolj natanko očeta pogleda v obraz, „vi ste se jokali, oča, povejte, kaj vam je!“ dé Helena in solze se jej zablisejo v očéh. —

Oča ne odgovori ničesa, le temno zrè pred-se, potem izvleče iz žepa nekovo pismo, ter ga poda Heleni. „Na, beri; potler boš vedela vse. — O jaz nesrečnik!“ de oča in si zakrije lice z rokama. Debele solze so mu kapale iz očij skozi prste na tla.

Helena se prestraši. Vzame pismo očetu iz rok, trese se, kot da bi slutila veliko nesrečo. Stopi k oknu, in bere, pa kar obledi. „Oča, vi ste svojo hčer prodali!“ vsklikne obupno in zakrije z rokama obledelo lice.

Očeta je ta vsklik zbedel, kakor meč, kojega bi mu kedó porinil v srce. Pogledal je hčer, ki je obupno roke vila pri oknu. Bliža se jej in pade na kolena pred-njo. „Helena, jaz tvoj nevredni in brezsrčni oča zakrivil sem veliko; toda odpusti! Stori, kar se tirja od tebe, ne dopusti, da bi mene starega vlačili po ječah. Vse sem jaz le z dobrim namenom storil, a prišlo je drugače. Rotim te pri spominu na tvojo mater: vzemi Bogomira! Ne vstanem prej od tebe, dokler ne izpolniš moje prošnje!“

Helena je molčala. Brezupno je poslušala prosečega očeta. Dolgo nij odgovorila ničesa. Hud boj borila je v sebi. Srcé jej je močno bilo in sapa jej je zastajala, kot bi čakala izid boja. Čez nekoliko časa se vpogne k očetu, vzdigne ga in poljubi. „Oča, jaz sem vaša poslušna hči in svoje matere, katere spomin ste mi zbudili, če tudi bi se to ne bilo nikoli zgodilo, ko bi moja mati živela“, de tako, kakor oni, ki je zavrgel življenje, in potem govori o življenji. Oča je predobro čutil besede hčerine, da se ne bi bilo to prigodilo, ko bi bila njena mati še živa, in priznavati jim je moral resnico.

Ves zmešan je bil in nij si upal gledati svoji hčeri v obraz, kajti nekaj strašno resnega se je izražovalo na njem. Žar njenega očesa je zamrl in okó, ki je prej sijalo v ljubezni, bilo je kakor iz stêkla.

„Oča, povejte mi sedaj vse, kakor je!“ Nerad je govoril oča, a ker mu je rekla hči, razložil jej je vse, in odkril svojo silno zadrego. Helena potem vstane, kakor omotjena omahuje k drugi mizi, vzame papir, se vsede, podpré si glavo in tako sedi, kakor bi kaj zelo važnega premišljala. Zatem prime peró in napiše nekoliko vrstic, dá papir svojemu očetu, ter de tužnim glasom: „Oča, nesite to mojemu prihodnjemu možu: to je moja potrditèv kupčije!“ — Očeta so hudo zbedle hčerine besede. „Helena, odpusti svojemu očetu veliko krivdo, odpusti! Le reši me sramote!“ „Oča, pojdite! Jaz vam odpuščam! Izročite Bogomiru to pismo, da bo prej dosegel svoj namen“. Lilek nij upal vstavljati se prošnji svoje hčere. Šel je žalosten po stopnicah, se vsel na voz, odvezal konja in se peljal proti Ljubljani. Ta pot bila je njegova najžalostnejša. Čutil je, da mu je pripeljala za več let smrt bliže. Na drugo stran pa je občudoval žrtvoljubnost svoje hčere. Žalosten se je pripeljal v Ljubljano in tekoj šel k Bogomiru ter mu izročil list Helenin. Bogomir se je kar vstrašil Lileka, vidéč, kako se je premenil. Ves potrj je bil in skrivaj si je brisal ubogi oča solze iz očíj, mej tem, ko je Bogomir bral pismo. Smilil se je izprva Bogomiru. Tudi malopridnemu človeku časi tli iskra vsmiljenja v srei, pa kmalu ugasne, ko se spomeni na svoj dobiček. Tako je bilo tudi Bogomiru. Vedel je prav dobro, da se oča ne joka od veselja, ker bo hči dobila bogatega ženina, kajti čutil je že sam, da ga ne moreta ne Lilek ne njegova hči lahko videti, ampak da se oča solzi za hčerjo, ki gotovo nij

bila voljna pozabiti Stanislava. Ko bi bil Bogomir le količkaj pošten človek, premislil bi bil že, da s tako ženo ne bo imel srečnih dni, koja bo v resnici ljubila drugega, in ki se ga sedaj tako brani; a kaj je bilo to njemu mari? Samo da doseže svoj namen, da njo, ki ga je tako ponosno zavrnila, dobó v svojo oblast! Videl je tudi iz pisma, kako bolestjo je pisala. Bogomir se je kazal sedaj prijaznega očetu, videč pa, da ne more z njim prav lahko govoriti o njegovi hčeri, napeljal je govor na kupčijo.

* * *

Helena še vedno sedi, kakor jo je oča zapustil. Obupna je in bridkost vzvišuje jej bolečino. Kakor svitla večernica prikazala se je njena ljubezen, nekaj časa je svetila, sedaj pa se je zbrala nevihta in zakrila je nebo sreče in temà se je vlegla na njeno srcè. Živo je čutila, da v takem stanju ne bode dolgo živela; toda, jo je li znabiti ta misel strahom navdajala? Nikakor ne! Tolažila jo je, ker jej je bila pôrok rešitve iz nesreče. A kaj počne sedaj Stanislav? Mislila je na-nj, pa sedaj ne tako, kakor poprej. Sej ni mogla in nij smela, ker se je obljubila že drugemu za ženo. Razne misli roje jej po glavi. Mej tem priteče Stanislavova sestrica v hišo, vesêlje se jej zna na obrazu in Heleni se hitro zateče v naročje. Ona je še zapazila nij. Deklici se kaj čudno zdi vidèci Heleno takó resno in žalostno. Rahlo jo prime za roko, s katero si je pokrivala lice, milo jo gleda in vgiblje, kaj ima to pomeniti? Sedaj stoprv jo vidi Helena, skloni se k njej, vzame jo v naročje ter jo boža po licih. Vendar se ne vrne deklici prejšnje vesêlje in začudjena gleda Heleno.

„Kje si pa bila, Minka?“ vpraša jo Helena, da bi se v svojej tugi zamotila.

„Na vrtu,“ odgovori deklica in hoče jej iti iz naročja. „Zakaj hočeš iti od mene?“ vpraša jo Helena. „Zató, ker si danes huda,“ pravi deklica in vedno še sili iz naročja.

„Nič se ne boj, nijsem huda! Bolna sem, Minka! bolna, zato sem taka,“ izgovarja se Helena.

„Nič ne maraj,“ tolaži jo deklica, „bo že Stanislav prišel in te bo ozdravil.“ Heleni se zmrači celo in spusti deklico iz naročja, ki je hitela k Ivani in potem domov na Jezero k máteri povedat, da je Helena bolna. Mati jo je natanko izprašala, ali leži ali ne in ko je slišala, da ne leži, menila je žena, da ne mora biti take sile; vendar je pa šla s hčerko tja obiskat bolno Heleno.

Helena je nemirno hodila po sôbi, ko je Minka pripeljala svojo mater. „Gospica, ste li bolni? Minka mi je prišla domov povedat.“ Heleni se vderó solze: „Bolna sem, mati, strašno bolna! Kolnite me!“ vpila je v obupu, „jaz sem storila vašega sina nesrečnega! Prisegla sem mu lju-

bezen, a ravno danes obljubila sem se nekemu družemu za ženo. Mati! prodali so me, prodali in mi vničili srečo in življenje!“

„Kaj je, draga gospica, povejte mi vse!“ prosi žena solznimi očmi.

Helena jej pové vse nekoliko mirneje. Ko je prenehala, zakrila si je mati obraz; morebiti je ihtela bolj za nesrečo dobre gospice, kakor za nesrečo svojega sina.

„Mati, jaz nissem vredna, da me pogledate,“ ihtela je Helena.

Mati se ojači in jo objame rekoč: „Draga gospica, Bog vse prav stori, zaupajte va-nj. Jaz vam odpuščam!“

„Ne, mati, tega ne morete odpustiti, to je preveč!“ vsklikne Helena, „ne le, da ne smem nikdar biti žena vašega sina, ampak še ogibati se ga bodem morala.“

„Gospica, vpokojite se! Moj sin je blag človek. Ko bo previdel vse, kako je bilo, spoznal bo, da se je moralo tako zgoditi, in odpustil vam bo.“

Nekaj časa bilo je tiho v sobi. Helena nij odgovorila ničesa. Bridko je zamišljena. Sedaj šepne mati mali deklici nekaj na uho; ta gre počasi k Heleni, prime jo za obleko, pogleda jej v obličje svojimi temnimi očmi: „Helena, nič se ne boj! Jaz bom prosila Stanislava in povedala, kako si jokala, in odpustil ti bo.“

Bolestno se nasmeje Helena deklici, srčno jo poljubi, ne reče pa ničesa, ampak pelje jo k mizi, vzame iz nje Stanislavovo podobo in dolgo jo gleda, kot bi se hotela posloviti od nje. „Tu imaš, Minka, podobo. Kedar pride Stanislav domov — saj midva težko, da bi se še kedaj videla — daj mu jo in reci, da sem se težko ločila od nje, pa sedaj mora tako biti. Ako jo moj prihodnji mož dobi, vzal mi jo bo; nečem pa, da pride v njegove roke in da jo oskruni.“

Poljubi podobico in solza jej kane iz očesa na-njo; potem jo dá Minki. Iz mize vzame vsa pisma, ki jih jej je pisal Stanislav, ter jih podá materi, rekoč: „Mati, spravite jih, vaš sin mi jih je pisal, dokler sem bila še njegova, sedaj pa jih ne smem več imeti. Dajte mu jih, kedar se vrne, in recite mu, da se mu zahvaljujem za veselje, koje sem vživala, bravši jih. Tolažite ga namesti mene; sedaj je to vaša naloga, jaz ga nissem več vredna!“

Tako je govorila Helena žalostnim glasom, da se je mati vstrašila. Potem sname prstan, ga poljubi in podá materi: „Nate! Stanislav mi ga je dal. On ima enakega, kakor ste bili naši srei enaki; sedaj ga ne smem več imeti! Dajte mu vse to, kedar pride, in ako bode klel mene in moj spomin, ne zabranjajte mu — jaz sem to zaslužila!“

Helena obmolkne. „Tudi svojo hčerico vzeli boste domov, kajti jaz pojdem jutri v Ljubljano. Ne morem več tu biti, na tem kraju, ki me vedno spominja mojega zločinstva.“

„Sedaj boš morala iti domov, Minka. Pri meni ne moreš več biti; ali si kaj huda na-me?“ vpraša jo Helena, ter jej gladi kodraste lasce.

„Nič,“ vdgovarja deklica, saj so mi mati pravili oni dan, da pojdeš na jesen v mesto in da bom potem morala iti domov. Boš pa še drugokrat prišla in potem bom zopet pri tebi.“

„Mati, obiščite me v mestu, ako sem vredna, in pripeljite Minko saboj, kedar pridete v Ljubljano.“

„Gospica, ostanite zdrava in bodite srečna,“ dé mati in prime hčerko za roko ter se obrne proti dverim.

„Zá-me je sreča proč!“ odgovori Helena, „in le takrat recite, da sem srečna, kedar me boste videli na mrtvaškem odru!“

Minica se je še zahvalila Heleni, ki je še enkrat zatrdila materi, naj jo v mestu večkrat obišče in ločili so se.

Ko je prišla mati na prosto, prišlo jej je še enkrat vse živo na misel, kar se je godilo v hiši. Nij se mogla žena vzdržati solz in tudi Minica je plakala, držeča se materine obleke.

Proti večeru je vkazala Helena Ivani, naj pripravi vse, da pojedete jutri v Ljubljano.

Helena je prečula nemirno noč. Pri oknu je slonela skoraj vso noč in gledala tja proti zahodu, kjer se razprostira lepa zemlja italijanska.

Kako jasno je nebo, kako milo svetijo zvezde, vse one, ki so nekedaj svatile; one se ne spremenene, kakor človeško srce, nijso ne tužne ne ve-sele, lastnost, za koju jih zavida nesrečni človek. Helena še sedaj ne more verjeti, je-li resnica, kar se ž njo godi, ampak dozdeva se jej, da so to le hude sanje, ki jo mučé.

Že so jele zvezde bledeti. Edna za drugo je vgašala in kolikor si je prizadevala, ostati še na nebu, vse zastonj! Otemnil jo je prihod svitlega solnea, kot bi ono ne dopustilo nikomur drugemu gledati, kaj delajo ljudje po dnevi. Zgodaj že pridrdra voz iz Ljubljane in se vstavi pred hišo Helenino. Poslal ga je Bogomir; njega samega pa nij bilo. Kmalu bilo je vse na vozu. Helena se vsede z Ivano na-nj, voznik požene konja in v teku peljejo se v mesto.

Helena se je vdala v osodo, a bila je tako prepadena, da bi ji zdravnik napovedal hudo in nevarno bolezen. Še enkrat se je ozrla nazaj na ljubi kraj. Tužno jej je oko plavalo po jezeru, po vasi, v koji bivajo njej tako drage osebe in v kateri je v gledal Stanislav svet.

Popoldne prišla je mala deklica iz vasi, šla v Bogomirjevo hišo in vprašala po Heleni; pa čevljar, ki je sedaj stanoval sam v njej, povedal jej je, da je nij več in odšla je mala deklica žalostna domov.

(Dalje prih.)

Indijanski biser.

Zgodovinska slika; spisal Jernej Severjev.

Ziblremo se po atlantiškem oceanu na perotih naše domišljije, ki naš prestavlja nazaj v začetek 17. stoletja. Zapustimo široko morje — zeleno obrežje i nizko hribovje nas sprejme. Širok morski zaliv prereže to hribovje ter sega kot globoka luka (ladijostaja) daleč zuje v deželo. Čaroben je pogledu ta prizor v svojej prosti milini. Čisto i jasno v najmikavnejših potezih vzdiguje se to hribovje na obeh straneh modrozelenih valov — prijetne doline se odpirajo — bujni zeleni travniki se razprostirajo obdani krog in krog z najlepšimi gozdovi, kakoršnih si moreš misliti samo pod umerenem podnebjem. Globoka tišina i mir vlada povsod okrog — v daljavi modri se milo vedro nebó. Nikdi ne vidiš čolna, ne čuješ človeškega glasú. V svojem pokoji, v svojej mileni krasoti spodablja se ta pogled sliki čiste krepostne device. Deviška je tudi zemlja, kakor slika, katerej je podobna. To je „Virginija“, in to je zaliv imenovan „Chesapeake“, po katerem se vozimo v duhu.

Zdi se nam, da se zaliv še dalje razprostira v nedosežno daljino. Ali spremenjene boje (barve), proti nam vrveči morski pritok, ože obrežje oznanuje nam, da se nahajamo na reki. To je reka „James-River“, ena najmanjših, pa najlepših rek v severni Ameriki.

Zeleni travniki, zaraščeni gozdovi obdajajo nas povsod okoli. — Bujno sočnato bilje, da celó drevesne veje pripogibljejo se nizko v sinje valove. V živem zelenilu leskečejo vršiči košatega lesovja, vmes pa posebno resnobni vrhovi najrazličnejšega hrastovja.

Tu se odpira obrežje, da pokaže očem travnike raznobojnimi cvetici posejane — tam dvigujejo se holmi do višine ponosnih gorá; sem ter tje štrli kvišku kakova pečina ter se resnobno zrcali v valovji. Nad vsem tem pa se razpenja veličastveni nebesni obok i hladne sapice pihljajo zrak čist i zdrav človeku v lice.

Kar se pokaže prosta ravnica kraj brega in na njej prve kočé. To niso indijanske kočure — niso „Vigvami“ — so pak morda še bolj siromašne, še bolj priproste! — Evropejci z usnjatimi zavrtniki i s klobuki širokih okrajcev pohajajo krog njih, ali brezposleno, ali pa baveč se s pr-

vimi pripravami za naseljenje. To so Angleži, ki so pod vodstvom „John Smitha“ in drugih prišli semkaj, da v novo najdeni Ameriki ustanové prvo angleško naselbino. Ti-le dali so popisani reki ime „James-River“ i siromašni naselbini ime „James-Town“.

Ali mi hitimo mimo njih, da se pozneje k njim vrnemo. — Pustivši široko reko na levi, obrnemo se na severo — zahodno stran proti oži reki. To je „Chichahoming“. Obdajajo jo oni isti gozdovi, ali še bolj zaraščeni, še temnejši, še prvotnejši.

Kar pretrgajo človeški glasovi globoko tišino. Veslanje je čuti, čolni se pokažejo pred nami. Zopet so Evropejci. Veslajo proti reki, katera je tu vže plitva, z drevesnimi debli zaprta. Na prvi pogled spoznamo, da so drugovi onih Angležev v „James Town-u“. V enem onih vstane po konci posamezen možkar. Začuje se zapovedujoč glas. Čolni se bližajo bregu. Oni zapovednik skoči prvi na kopno. Na prvi hip nas mika njegova postava, vzbudi naš pozor njegovo vedenje. Možak je v prvem cvetu možke dobe, še ne trideset let star, vitkovisok, krepek, dolgih rumenih las, modrih pa plamenečih oči. Pogum, odvažnost, samosvestje i čila veselost v vsakej črti obličja: možak brez graje v rasti i vsem ponašanji.

To je „John Smith“, glavna osoba naše povesti. Naj vam ob kratkem narišem njegovo prejšnje življenje.

Rodil se je 1579. leta na Angležkem. Vže za rana razvil je zmožnosti duha i srca, silno telesno moč i tako krepko voljo, da so strmeli nad njim roditelji i učitelji njegovi. — Še ko je bil fantalin, vzbudila se je v njem neugasljiva želja videti svet. Jedva trinajst let star proda knjige in igrače ter sklene podat i se na morje. Smrt očetova zapreči ta sklep.

Mirne ljudi — trgovce — dobi za oskrbnike. Tudi on ima biti trgovec. Kot učenec v pisarnici necega trgovca v Lionu na Francozkem sanja v svojej domišljiji o tujih daljnih deželah i morjih, o junaških činih i čudozgodah, ko mu roka dan za dnem piše vedno teiste številke, vedno teiste črke. Nado goji, da ga pošlje gospodar na enem svojih brodov po morji, ali trgovec se boji, da se mu več ne vrne domu, ter ostro pazi na Johna. Vendar najde Smith priložnost da pobegne. Z desetimi shilling-i v žepu zapusti Lion i odpravi se na pot križem svetá, kjer ima poskusiti sto i sto nevarnosti, pa pridobiti si nevenljive slave. — Hodil je ono isto pot, katera je skoro vsem pogubo donesla, malo od njih k slavi dopeljala. Ali John je eden izvoljenih, njemu je cilj i konec, njemu je bodočnost usojena. Po neizrečenem trpljenji i trudu očiščen poklican je bil, da služi uzvišenemu namenu! —

Najprej naleti na mladega angležkega plemiča, ki je hotel potovati po Evropi — in ponudi se mu v službo. Ali kmalu se naveliča ugajati muham sitnega gospodarja — za malo časa najdemo ga, kako mladeneč

Smith junaški suče meč za svobodo njemu tujega naroda v Nizozemji. Skoz tri leta bila mu je težavna vojaška služba učilnica za življenje, postal je možak, prej ko mu je prvi mah obrasel brado. — Potem dojde na dvor angležkega kralja Jakopa, ali kmalu sprevidi ponosni neukrotljivi mladeneč, da bi moral tu nositi verige, če tudi zlate. Počne se mu tožiti po domu i vrne se v svoje rojstno mesto. Ali tu ne najde družega nego navadne praktične ljudi brez oduševljenja, kateri se rogajo i posmehujejo njegovim domišljenjim i zanešenostim srca. S preziranjem obrne se od publih sebičnežev, ki ga ne umejo ali ne hoté umeti. Zveže v culico malo zbirko vojniških i zgodovinskih knjig — opaše meč — zajaše svojega vranca ter poišče si samote temnih gozdov, razpaljen prekipečih občutkov, ki mu v srcu vro i kipè! —

Iz teh sanjarij predrami ga novica, da imá nastopiti dedščino po očetu mu zapuščeno. Sedaj so mu najdražje želje izpolnjene: mogoče mu je potovati po širokem svetu. Po malo tednih najdemo ga vže na poti. Ali sreča ni mu bila tako mila, da bi izpolnil svoj namen brez truda i neugodnosti. Napaden od razbojnikov i oropan svojega imetka je prisiljen iskati pri ljudeh podpore i pomoči i tako potuje pokraj morske obali francoske vse do Marsilje, ali povsod obrača vso pozornost posebno na trdnjave, pomorska mesta i luke i vojaške priprave.

Iz Marsilje se hoče prepeljati na brodu v Italijo, ali vnovič pošlje mu nemila osoda težkih nevarnosti. Vibar nastane na morji, brod se razbije i utone, i Johna reši gotove smrti samo njegova silna telesna moč i nenavadna izurjenost v plavanji.

Ali vse te neprilike niso ga mogle odvrniti od njegovega sklepa. Stopi v prvi brod, kateri ima odploviti. Namenjen je v Aleksandrijo v Egiptu. Ta francozki brod pa še nij dobro doplul na visoko morje, kar naleti na benečansko trgovsko ladijo. Hud boj vname se med njima — in Smith v tem boji ne drži križem rok. Benečani morajo se podati. John dobivši svoj zasluženi del od plena da se izkrcati na suho pri Genovi. Od tod potuje peš do Benedk. Iz tega mesta pa se pripelje v hrvaško primorje i dojde kmalu do turške meje. Sedaj mu je kot ribi v vodi, kajti znajde se vendar enkrat, po čemur je toliko hrepenel, na pozorišči romantičnih bojov, v katerih so hrabri sokoli jugoslovanski slavne bitke bili s zakletim vragom vere Isukrstove, z okrutnim Turčinom — „za krst častni i slobodu zlatnu!“

Tu se ponuja vitežkemu mladenču priložnost k činom, kakoršne njegovo slavehlepno srce radostno pozdravlja. Tukaj velja v nevarnem četovanji i v drznih dvobojih pokazati pogum, zvijačo i telesno moč. V kratkem je angležki vitez najslavnejši boritelj v kristijanski vojski. Svojo hrabrostjo primora Turke, ko so neko trdnjavo v Slavoniji oblegali, sra-

motno pobegniti. Tim junaškim činom pridobi si priznanje i milost vrhovnega vojskovodje. Ali tim še ne zadovoljen blepi po novej slavi — i kmalu dobi k temu najlepšo priložnost.

Kristijani obsedajo neko močno vtrjeno mesto na turški meji. Obseda traja dolgo in kakor nekdanj pred Trojo merijo se tudi tukaj junaki nasproti si stoječih vojsk v dvobojih, katere gledajo cela vojskina krdela. Turški klicar pozove kristijane, naj izberó najhrabrejšega izmed svojih vojniki, da se meri s turškim Goljatom „Turbačem“. Vojniki vadjajo — in osoda odloči za našega junaka. V očígled obeh vojsk, v očígled turških gospá zbranih na ozidji trdnjave, uz glas vojaške godbe jezdi John orjaškemu Turčinu nasproti ter ga po kratkem strašnem borenji usmrti. — Drugi Turek bi rad osvetil svojega druga, a tudi on deli osodo Turbačevo. Sedaj pristopi tretji turški vojščak, „Mulgro“ imenovan, pred katerim je vse trepetalo zaradi orjaške njegove postave, silne telesne moči i drzne pogumnosti. Neustrašen zaleti se John proti njemu, ali pri tej priči zadene ga Turčinovo kopje. Vže se bojé kristijani, da je po njem, kajti vidijo ga da omahuje. — Ali za hip potem predere meč angleškega viteza Turčinu srce in Mulgro zgrudi se znak v pesek. Turška vojska beži — trdnjava je dobljena! —

Ali vojaška sreča, katera se mu je dosedaj smehljala, začne ga zapuščati. Meseca listopada l. 1802 v soteskah „Visoke Planine“ — ali Balkana“ obleži John kot mrtev na bojišči, katero so morali Kristijani prepustiti Turkom. Ti ga najdejo, obudé v življenje i po njegovi bogati vojaški opravi imajo ga za moža visokega stanu, kateri bode plačal visoko odkupnino. — Vjetega 23 let starega mladenča peljejo v Silistrijo na trg sužnjih — gde ga kupi nek turški paša. Pošlje ga v Carigrad svojej ljubici v dar, bahaje se, da ga je sam osebno v vojski vjel. Oslabljen i jedva ozdravljen od svojih ran potuje John Smith v Štambul (Carigrad).

Naš junak pa, navajen premagati možake, ni malo se ne straši zmage ženskega srca. Paša bahač ni poslal svojej ljubici zmaganega roba, temveč zmagonosnega zapovednika. Paševa ljubica Tragabizonda umé italijanski jezik, pogovarja se z jetnikom; vsa zavzeta poslušá, ko jej pripoveduje John o svojih čudnih zgodbah. Očarana od možke lepote vsplamti v ljubezni za tujega junaka. Ali zboji se skrbno bdeče matere i paševih ogleduhov. Željna združiti se pozneje z njim, pošlje ga, da odvrne od sebe vsako sumničenje — v Krim, gder je paševal nje brat Timur-paša, priporočivši temu, naj skrbno bdi nad osodo poslanega ljubimca. Jedva pak izve Timur-paša, da je „djaur“ — pès kristijanski — bil toliko drzen i nesramen, pridobiti si srce njegove sestre, dá ga vkovati v verige ter obsodi junaka k najsramotnejšim opravilom. John vidi pred sabo prestrašno življenje i njegov sklep je storjen. Ko ga Timur-paša neki dan graja, da

ne umé pravo sukati cepca, zgrabi John za grčavo orodje, podere z enim mahljejem pašo na tla, popné se na njegovega konja i zdrči ko blisek naprej proti severju v puščavo (stepo). — Šestnajst dni blodi okoli pod milim nebom. — Naposled dospe do grajščine ruske kneginje Palamarovne na reki Don. Kneginja ganjena od njegove pripovedi sprejme ga gostoljubno v svoje varstvo i oskrb, dokler se odpočije. Bogato od nje obdarjen vrne se nazaj na pozorišče svojih nekdanjih junaških del v jugoslovanske pokrajine, gde so ga njegovi soborilci radostno sprejeli. Ta hip pa miruje orožje — bilo je pomirje med kristijani in Turci — a ni bilo po „Smith“ovo držati roke križem ali dalje nego treba ostati na istem mestu. Skoz Avstrijo, Nemčijo i Francijo hiti na Angležko, da enako Antéju novih moči crpi iz domačih tal! —

Prispevši na Angleško začudjen vidi, da tukaj vse nekako nenavadno vre. Vse je po konci. Iznajdbe v Ameriki vsplamtile so sreca pogumnim možem ter vbudile pohlep po časti i smelih podvzetjih. Zmage i pridobitve Španjolov v novem delu svetu porodile so zavidnost Angležev. Vže so bili Valter Raleigh, Francis Drake i drugi odpri pot. Sklenjeno je bilo prepustiti Španjolom južno in srednjo Ameriko, ali severno Ameriko velja zagotoviti angležki kroni, kajti upali so, da shranjuje silno bogatstvo na zlatu i srebru, i da je v njej vse polno raznovrstnih dragotin i dišečih mirodij. Nadejali so se tudi, da bodo tam našli severni prevoz v tihi ocean.

V to svrho poprimejo se stvari izvedeni, hrabri, drzni angležki možje; velikaši jo pospešujejo i bogatini podpirajo. Predrzni načrti se snujejo, pripravljajo se „ekspedicije“. — Osoda nanese, da se jim pridruži tudi naš vitez. Novo življenje se odpre pred njegovimi očmi. Še ni zvršil 27. leto, ali izkustva ima več nego marsikak mnogoizkušeni štiridesetletni možak. Videl je boj in nevarnost v vsih raznovrstnih podobah; slave si je pridobil dovolj, a sprevidel je tudi, da je ta slava bila brezkoristna i neuzpešna — da za blagor svoje očetnjave ni storil še nič! — Še je čas, da popravi zamujeno. — Sedaj veljá osvojiti si daljnih dežel, slavo angležkega plemena presaditi v drugi del sveta! Tu veljá pridobiti dozdej nepoznano državo in pri tem sto in sto nevarnosti skusiti, večjih nego jih poznál stari vek! — To je početje, kakoršnega si more želeti najdrzovitejši, najhrajšji junak. In od onega hipa, ko je sprevidel, kolike važnosti je takovo podvzetje, posveti se mu John Smith z dušo in telom, z vso ono gorečnostjo, katera je last tako ognjevitemu srečju i tako zanešemu duhu!

Nabira si privržencev i drugov, prizadeva si dobiti za-se upljivih bogatih ljudi, uči se potrebnih mu znanosti i vadi se v indijanskem jeziku od onih amerikanskih Indijanov, kateri so vže prej bili pripeljani na Angležko. Kmalu je duša vsemu podvzetju, pa nikdo ni tako pripraven i sposoben k temu, kakor on, nikdo nema tako mirne duše, tolikega znanja člo-

veške nature, tolike hladnokrvnosti v vsakem položaji i tolike neustrašivosti v nevarnostih.

Naposled meseca grudna l. 1606 odpluje „ekspedicija“ na treh brodih iz angleških luk. Ljudje v novi svet namenjeni niso Johnu nič kaj po godi. Malo je delavcev, največ so samo navadni pustolovi, odpuščeni vojaki, ljudje, ki za gotovo pričakujejo, da si bodo brez velicega truda napolnili neizmernih bogatstev ter se potem koj vrnili domu. To so oni uporljivi puntarski rogovileži, ljudje brez strahu i vbogljivosti, katere v brzdi držati treba železne roke. — To se brzo pokaže. — Ko je hotel John nekakov red med njimi uvesti, upró se mu vojaki, odrekó mu pokorščino ter postopajo ž njim kot jetnikom. Dá, ko malo krdelce do reke James-River dospé ter se v James-Town-u naseli, ne dadó mu pravic i oblasti, ki mu pripadajo kot poveljniku. Nerednost raste: polje stoji neobdelano — hrane primanjkuje, da vže lakota žuga — naselnikom ni mar delati, nego siti truda i nadlog mislijo na pobeg. — V veliko svojo žalost i z grozo vidi John, da v takovih okolnostih mora propasti naselbina.

Ali sedaj napné Smith vse svoje sile. Podpiran po onih, ki so mu še zvesti ostali, prisili puntovnike, da ga zopet spoznajo za svojega voditelja i poveljnika. Posreči se mu, da se stari red in pokorščina vrne. Zima prinese divjačine i hrane: naselbina je sedaj rešena.

Johna pak ni volja ostati v James-Town-u, kedar ga tam ni dalje treba. — Mika ga, podati se dalje noter v deželo i spoznati se z njo. Vže poprej se je bil sprijaznil s Povhatton-om, kraljem onih pokrajin, sedaj bi rad še bolj utrdil to prijateljsko zvezo ter si jo zagotovil. Razun tega imeli so angleški naselniki poiskati prehod v tihi ocean. Smith je prepričan, da ga ne bode našel. Ali vedno pripravljen, poskusiti novih nevarnosti, odbere si nekoliko tovarišev, ter veslá z njimi navzgor po reki „Chichahoming“.

To je trenutje, v katerem smo ga o početku naše povesti našli. —
(Dalje prih.)

Črtice iz mojega vojaškega življenja.

Spis iz dr. Ribičeve zapuščine.

(Konec.)

Ne morem si, da bi ne omenil, kako škodljivo je za našo mladino, da preživi leta, v katerih se duh najbolje izobraževati dá, med ljudmi tako neotesanimi, ki mladenča celo nič ne morejo podučevati in duševno spodbujevati. Šola more le polovico tega doseči, kar je naloga odgojitve, doma se ima nadaljevati, kar se je v šoli začelo. Kako nerodno je večidel ob-

našanje naših dijakov, prihajajočih na vseučilišče! Večidel se siromaki morajo še truditi za vsakdanji kruh in nimajo časa, da bi zahajali k omlakanim rodbinam, h katerim tudi zaradi ravno omenjenih vzrokov težko pristop dobijo. Le nekteri se do dobrega opilijo, večina ne pride v boljše kroge, se vrti celi čas vseučiliščnih študij med kolegijami, gostilnicami in kavarnami. Mnogoteri se pri takem življenju celo pokvari in gre v pozgubo. Temu je siromaštvo našega naroda krivo — torej ima društvo za podporo dijakov veliko in častno nalogo, v tem obziru pripomagati. Bog pomozi in sreča junaška! *)

Ker je naše peteroglavno društvo štelo 4 ali $4\frac{1}{2}$ narodnosti, smo se časih tudi malo poprijeli narodnostnih prepиров, pa celo po prijateljsko. Le zastran naših dveh junakov, Madžara in Hrvata, je časih druga pela. Ahil je šuntal junake Abejce, mi trije pa smo časih s kakovo krilato, na videz celo nedolžno besedo vzročili hud jezikov boj med tema naravnima nasprotnikoma. Kedar smo imeli dovolj debat, ktere so časih jako čudne bile, pa smo delali mir, enaki diplomatom, ki najprej šuntajo, kar morejo, po končani borbi pa zopet hitijo k miru pomagat. Naše društvo pa je madžarskemu junaku, kateri je v Gradcu po slabi navadi Lahov, Madžarov in deloma Slovanov samo z rojaki občeval, silno koristno bilo. Začel je gladko nemški govoriti, se za uk zanimati in jaz sem ga konečno tako dresiral, da se predsednik komisije za častniški izpit, general Bauer, pred kratkim prišedši z Ogerskega, ni mogel dovolj načuditi in je izrekel svojo razsodbo takole: Ta mladi mož je najodličnejši med ogerskimi prostovoljci. Ko smo prišli v Innsbruck, še se je vsak smejal, kedar je slišal, da hoče Madžar-ember delati izpit za častnika! Tako je nemški in slovanski trud tukaj pomagal posameznemu Madžaru na noge, ko tam celemu narodu.

Skoro bi pozabil omeniti, da so nas koj po našem prihodu v Innsbruck prostovoljci tirolskega cesarjevega polka lovcev povabili h komersu, da bi se seznanili med seboj. Pri tem shodu se je mnogo pilo, pa tudi pélo in naenkrat se oglasi prav vrli zbor slovenskih pevcev, ki je jako ustregel vsem navzočnim, posebno pa Lahom. Nемеc ne more tako prav nepristransko pripoznati Slovanu, da ima ali zna kaj hvale vrednega. Neizmerno pohvalo pa si je pridobil naš pajdaš Mihelič s pesnijo „Slepec“, ktero je zares prekrasno pel. Pobratimijo za prihodne dni pa smo vendar le samo z Nemci imeli. Razlogi so bili jasni: Lahov skoro nobeden ni znal nemški, mi pa laški ne, dalje so Lahih sovražniki vojaštva in nobeden se ni oglasil, da hoče biti častnik, torej so jih zedinili v poseben razred in jih dresirali za podčastniško službo, in tako nismo prišli v nikako dotiko med seboj. Veliko te laške malomarnosti (kteri se pri Lahih pridru-

*) V tem oziru so naši merodajni ljudje šče vse premlačni!

žujejo izrečeni politični nameni) teči tudi v slovenski mladini in kdor je prečital dunajčanko od 20. januarja t. l., ki je prinesla imena novih častnikov za rezervo, je gotovo lahko preštel Slovence na prstih. In vendar jih je bilo toliko prostovoljcev pri Maroičičevem polku, in še več v Beču. Mi Slovenci nismo vojaški narod, a hrabrost naših vojakov je slavnoznana. — Zakaj so naši mladení tako nemarni in prepuščajo prevažne mesta tujcem?*) Ura ni daleč, v kateri se bode štela in tehtala osoda mnogih narodov, in tudi našega malega, zapuščenega slovenskega naroda — hočete li kot podložniki, bezumni tovorni živini enaki, marširati v boj, vi ki duševno nadkriljujete ogromno večino vaših poveljnikov?!

Pred večerjo smo se vselej sprehajali po mestu, o katerem naj tukaj povem nekaj besed. Innsbruck (prosto Spruck) leži na obeh bregih reke Inn, v katero se blizu mesta izliva reka Sill. Spodnja innska dolina je tukaj najširša. Mesto je jako prijazno zidano in šteje dokaj lepih hiš in širokih ulic. Med obilim številom cerkvâ je najimenitnejša dvorna cerkev k sv. Križu (frančiškanska cerkev). Ferdinand I. jo je dal l. 1553—1563 iz rezanega kamenja sezidati. V tej cerkvi se nahaja imenitni nadgrobnik Maksimilijana I. velik sarkofag iz marmora, na katerega pokrivalu kleči cesar v popolnem ornatu, in katerega stransko površje je razdeljeno v 24 polj iz kararskega marmora z lepimi bareliefi, kažočimi najimenitniše prigodbe cesarjevega življenja. Okrog nadgrobka stoji 28 podob iz rude, ki v nadnatorni velikosti predstavljajo kneze, kneginje in junake, večidel iz rodovine Habsburžanov. V srebrni (po srebrni podobi matere božje tako imenovani) kapeli je nadgrobek nadvojvode Ferdinanda (drugorojenega sina Ferd. I. in jegove sopruge, lepe Filipine Welserove). Dalje najdeš v cerkvi grob in spominek Andreja Hofer-ja, njemu nasproti spominek Tirolcev, ki so 1796—1809 storili slavno smrt za domovino.

Druge imenitne cerkve so: farna cerkev sv. Jakoba, v italijanski stavbi, z lepim višjim altarjem in Marijino podobo od L. Cranach-a starejega; vseučiliščna ali jezuitska in cerkev sv. Janeza Nepomuka v predmestji Innrain, z lepimi podobami Knollerjevimi in Grasmayerjevimi in s freskami Schöpfovimi. Med drugimi poslopji naj imenujem cesarski grad s tako imenovanimi cesarskimi krasnimi sobanami, katerih pa jaz nisem videl, dalje hišo z zlato strešico, nekdanje stanovanje tirolskih knjezov, od Friderika s prazno mošnjo 1425 postavljena, sedaj privatna lastnina. Hiša ima lepo gotiško lino (erker), ktere streha je bakrenimi, debelo pozlačenimi ploščami pokrita. Veliki rotovž, vseučilišče, muzej, karsarna, deželna hiša z lično kapelico in sobano za deželni zbor, ki šteje

*) Res je čudo, da naši izobraženci sploh nič nimajo onih dobrih lastnostij, ktere ima naš prosti narod. Ured.

66 poslancev; poleg sobane je več manjih sob, za seje raznih odborov jako pripravnih. Sredi novega mesta je Anin steber iz marmora, spomin ek na leto 1703, ko so bili bavarski vsiljenci po razdraženem ljudstvu v krvavih bitkah iz dežele vrženi; na južnem koncu tega predmestja je slavolok, postaljen l. 1765 na spomin prihoda cesarice Marije Terezije in njenega supruga in na zaročbo njenega sina Leopolda s špansko infantinjo Ludoviko. Tako zanimiv je tudi botanični vrt, s posebnim oddelkom za pogorske rastline, ki rastejo na umetno izdelani, razno tirolsko gorstvo v obliki in materijalu posnemajoči podlagi. Najbolj pa se mi je prikupil dvorski vrt, blizo cesarskega dvora in gledališča, krasen park z umetno vsajenimi skupinami orjaških dreves, in raznega grmovja, z lepimi tratami in gredami najnežniših cvetlic. Celi obširni vrt se drži v najlepšem redu. V njem smo se radi sprehajali, tam je tudi svirala vsak teden enkrat naša godba in zedinila najboljše društvo celega mesta. Innsbručanje, katerih je okoli 24.000, so kaj marljivi ljudje, živijo bolj za se in tujcem niso tako prijazni, kakor n. pr. Gradčani. Težko je priti v kako družino. Sicer pa so prijazni in vsled od leta do leta živahnjšega občevanja s popotniki krasne Tirole obiskajočimi tudi prav omikani. Po vseh štacunah se govori nemški, laški, francozki in angleški jezik. Med tujci so Angleži in Amerikanci, a tudi Prusi i drugi severni Nemci v večini. Čestokrat sem imel priliko, občudovati lepa lica in šibko rast gospêj anglosaksonskih, po mojem prepričanji zares žlahtne rase in ne samo mene, ampak tudi moje tovariše je mikalo v prodajalnice, ako smo zagledali take goste v njih. Ljubi Tirolei pa so nas koj v začetku do dobrega ohladili, ker so nas zastran cene svoje robe ravno tako držali, ko angleške lorde in ameri kanske milijonarje. Prismojeno draga je bila ropotija, ki sem jo prinesel iz Tirolov domu: fotografije in razne rezbarske izdelke. Kar se teh tiče, se vidijo v Innsbrucku (in Salcburgu) zares krasna dela, tako sem videl znano podobo predstavljajočo Speckbacher-ja v trenutku, ko mu nekteri strelci pripeljajo v sobo 13letnega sina Anderla, ki je bil zbežal domu in sledil očeta v boj, — tako mojstersko v les izrezano, da se nisem mogel umetnemu delu dovolj načuditi. In vendar so to večidel dela prostih kmetov! Ko bi nas v Innsbrucku ne bili tako hudo skubli, bi se jaz s prebivalstvom tega mesta celo sprijaznil, ker ima dovolj dobrih lastnosti. V mestu vlada prijetna snaga in lep red; kadar piha količkaj ojstreji veter — in to je skoro navadno, nihče ne sme po ulicah tobaka pušiti. Sploh sem opazil, da je ljudstvo trezno, resnobno in nravno. Čeravno je tirolska dežela skoro pol laška, šteje Innsbruck razmerno veliko manj kavarn, ko druga mesta — morebiti je njih kava celó Innsbručanom preslaba. Hotelov je lepo število, samo naj se jih vsak varuje, kdor ni bogat ko knez, ker kava velja v Hotel „Evrope“ 40 kr., vse drugo v razmeri k temu.

No zdaj pa bo dosti o Innsbrucku, prihodnjo nedeljo imamo nekaj prostih ur in pogledjmo tudi malo v okolico, — najprej v slavni Büchsenhausen, potem v Grad Weiherburg itd. Upam, da se boš udeležil izleta, dragi bralec. Torej na svidanje!

V Mariboru sušca meseca 1872. *)

Jugoslavjanske pisateljice.

X. H.

(Dalje.)

Slovenci do najnoveje dobe nemamo ni smo imeli jedne pisateljice. Prva Slovenka je zapela

Fana Hausmanova l. 1848. v 18. listu „Celjskih novin“, ter je složila više pomanjih pesnic. —

V „Slovenskej Bčeli“ so najavile se l. 1851. tri bčele: iz Turnograda v gornjoj Kranjskoj, iz Ljubljane i Optuja. Prva teh je:

Josipina Turnogradska-Urbančičeva, jako izobražena i vrla pisateljica slovenska. R. Razlag v svojej „Zori“ l. 1852. pisal je o njej tako-le: „Josipina Turnogradska-Urbančič, vsestrano izobražena, prorokinja slavjanska, koje spise, dětću bistra uma i oštra pera, velikim uzhitjenjem čitamo, te opet pročítamo. Rodjena jest 9. srpnja godine 1833 u Turnu na Kranjskom. Struka je visokoga kako mlada jela, vitkotenkoga kako gorska Vila — duhopolnoga obraza, žarnih modrih očiuh, bělosvětle kose; duše nježnočutljive, uzoropolne — duh i srdce, um i razum jednakih, ne-navadnih silnih moći. Ona si je uže prisvojila nevěrojetnu množinu znanostih i vědāh u naravoslovju, pověštñici, zemljepisu, računarstvu, zemljeměrju . . . Njojzi je dobro poznato slavjansko i němečko slovstvo, kako ista klasička slovstva: grčko i latinsko, kojih jezike poleg slavjanskih poreklah umi, te se čítanjem proizvodah uma stare i nove dobe neumorno izobrazuje. — Na glasoviru kako molokto svira. — Kto se ne sětja radostno njezinih spisah pod imenom „Turnogradska“ u „slovenskoj bčeli“, koji su istu našu bratju na visokih, starodavnih Tatrah pozornu učinili? Bez laskanja i pretěranosti možem dakle kazati, da je ova domorodkinja čudo golemo medju děvami slavjanskimi. Poleg tolikih znanosti inostranih se ipak nije odtujila, iznevěrila rodu svome bědnomu, kako to vidimo učiniti siaset nevrědñih Slave kćeri: Začto ne? Jer joj um i srdce živi. — — Njézino obnašanje jě miloljudno i ozbiljno, ona je Slavjanka uzhitjena i već se joj na vedrom čelu, u bistrom oku videti može unutrañji život duševni, koj neprestano razplěta mišlenke gluboke, koj se uvěk bavi

*) Tu je konec I. sestavka; II. o Weiherburgu je samo začět.

kod uzorah nebeskih domišljije uvěk jasne. Zibika njezina se je zibala poo visokim Storžičem, gdě čisti uvěk pihljaju zrakovi, blizu staroga Triglava, koj već više tisuć létah gleda nevolju i bědu roda slavjanskoga, te Slave děteu vabi k živobitju. — Urastla je ova rodjena sestrica děvicah mudricah u družbi i pod varstvom blage matke svoje, koja je sačuvala krasni ovaj biser stranputicah, u koje družtvinško hlepenje sadašnjega věka tolikoputi zagazi. Slava, Slava tebi, děvo mila!“ — —

Ova je mladica udala se za pokojnega rodoljuba i pesnika slovenkega dr. Lovre Tomana (poznati so njegovavi „Glasi domorodni“), nu žali-bože preminula mladega veka v 21. letu, 1854. Na groblju v Gradcu, gde miruje pokojnica, stoji joj spominek od nabrežinskega marmora, koji so l. 1867. jej podigli dr. Lovro Toman i Ivan Urbančič, a izdelal ga Peter Toman. Nadgrobnica na četirioglastem, 2° 4' visokem šiljku (piramidi) glasi:

Tu leži

JOSIPINA TURNOGRADSKA,

pisateljica slovenska,

rojena Urbančičeva 9. julija 1833.

Umrla omožena Tomanova 1. junija 1854.

Kdor dušno živi, ne umrje!

Ova velma darovita žena pisala je v razne sklovenske časopise lepe pripovedke*), n. pr. „Boris, kralj bolgarski“, „Tvrdislav“, „Rožmanova Lenčica“ i dr.; više književnih izdeljkov nam je ostavila v rokopisih, koje je čuval pokojni Toman; a kako seda s njimi?

Druga je A. O. (Vekoslava Oblakova?) koja iz Ljubljane poleti v košnice mlade „bčele“, da pomaga posestrimi pri teškem poslu svesta si važne naše poslovice: „Kamen do kamena palača, zrno do zrna pogača“; tretja „Ljudmila“, jedva 14 let broječa J. L. G . . . . k o v a, poleti iz

*) Priobčujemo tu njeno pisemce, koje je pisala A. Janežiću uz prvo pripovedčico za „Slov. Bčelo“. Natiskano je već v „Slov. Prijatelju“ 1856., a neka saznajo i „Zorini“ čitatelji i čitateljice. Evo ga!

„Častiti gospod!

Slave dan je veselo zablšal. — Njeni sinovi hite ji vsaki svoj darek prinesiti, vsaki ji hoče po svoji moči pokazati, da je nje vreden sin. In zakaj bi tudi njene hčerke ravno tiste želje ne imele? — Ta misel je uzrok, da sem tudi jaz poskusila kaj v milem svojem jeziku pisati, — da se prederzнем eno povestico iz svoje nabirke na beli dan poslati in vas prositi, da bi jo v svojo pridno „Bčelo“ vzeli. Ljubó bi mi bilo, da bi že v februarskem zvezku natisnjena bila in scer, ako je le mogoče, brez da bi se oblike popravile. — Josipina Turnogradska naj bo moj ime, ker je Turnski grad moj dom. — —

Ako bode ta perva poskušnjica mladiga nenavajeniga peresa dopadla, hočem še nektere njenih sestric vaši marljivi „Bčeli“ poslati.

Sprejmite priporočenje iskrene slovenke Josipine Urbančič.

Na Turnu 11. januarja 1851.“

Optuja grada, iz ravnin štajerskih, da donese meda iz one zemlje, koja već dolgo stenja v težkih lancih tujinstva.*) — V Razlagovoj „Zori“ l. 1853. pod pesmjo „Želja za otroškimi lětmi“ čitamo ime neke Milice Ž.

Prije deset let so pojavile se v „Novicah“ i „Glasniku“ s drobnimi pesmicami: U. Vičičeva, Klara R., Majarčičeva, Josipina Trnogorska, Ivanka K. **)

Na prvem mestu pako vsem nam dobro poznata je

Lujiza Pesjakova, kći dr. Chrobata v Ljubljani, pri kojem je Preširen služil za koncipijenta. — Prva njena pesmica slovenska: „Kar ljubim“, tiskana je v „Novicah“ l. 1864. br. 21.: zatim nas je vse redomice darivala umnimi proizvodi svojega duha i pera. Po raznih novinah i časopisih slovenskih: „Novicah“, „Glasniku“, „Zvonu“, koledarih „družbe sv. Mohora“, „Letopisih Matice slovenske“ „Zore“ itd. čitamo njene spise, lepe pesni i nežne novele; od ovih spominjemo „Rahélo“ i „mojo zvezdico“. Poslovenila je iz nemščine nekoje kazališčne igre, n. pr. „Strup“, „Svitoslav Zajček“, vesele igre (1865), a sama napisala tekst za opereto „Gorenjski slavček“ (1872); ima i kratkih prevodov iz češčine i franceščine. I v nemščino je prevela nekoliko Preširnovih (Krst pri Savici, Orglar, Napitnica), Koseskovih (Legenda, Posvečeno bodi tvoje ime), narodnih (Mlada Breda Zagorska itd.) i drugih umetnih pesem. — Da blagovoli i v našoj „Zori“ šće v bodoće prikazati nam pokoji dar, kako i druga joj P. D. —

Toliko o ženah v našej knjizi.

(Konec prih.)

Noga pri Kitajcih.

Spisal Dr. Samee.

Vsak narod na svetu ima svoj posebni uzor o lepoti. Da bi pa pokvečevanje samega sebe pri katerem narodu do tolike stopinje v navadi bilo, da bi oviralo vsakdanja opravila, nam je znano le pri Kitajcih.

Kitajkina nožica je pogoj njenej sreči. Zatorej je pa tudi celo nedoletno življenje mlade Kitajkinje obrnjeno na skrb za noge.

Kitajci imajo za največo žensko lepoto majhno nogo. Kdor pride hišno hčer snubit, poskuša najpopred videti njeno nogo. Ako jo najde veliko, ga nij več blizu. Ženska, katera nima po kitajski navadi pokvečeno nogo, ne more v imenitno družbo; da! velika, t. j. zdrava in nepokvečena noga je pri njih celó znamenje sužnosti.

*) „Zora“, 1852. str. 165.

**) Brezimena niso pobljše naznačena.

Da se noga ohrani majhna, ali da se že bolj izraščena zopet zmenjša in pokveči, nam navajajo pisatelji več in nekaj celo malo verjetnih in nemogočih načinov. Winter pripoveduje, da tlačijo matere vsaki dan noge svojih hčer v votla lesena kopita. Drugi pravijo celó, da se ena izmed zapetnih kosti izreže, kar je pa gotovo le izmišljeno, kajti pisatelja, na katerih sporočila se smemo najbolj zanašati, namreč Šavlje in Rus Zorov, ki sta po več let bivala na Kitajskem, ne omenjata nikjer in nikoli take operacije, ktere nevarnost je vsakemu zdravniku znana. Imenovana dva pisatelja pravita, da začenjajo matere svojim hčericam od 6. leta naprej vsak dan nogo z močnim platnenim povojem trdo povijati. Sistematično povijanje daje nogi čisto posebno podobo. Prsti so zasuknjeni pod nogo, tako da se stopa na njihovo zgornjo površino. Hrbet noge ni obrnjen navzgor pri hoji, kakor pri nepopačeni nogi, ampak leži s sprednjo stranjo goleni v enej ravni. Petna kost, ktera moli pri nas nazaj kot kolkica, je pri Kitajkinjah pod stopalo potisnjena. Kitajkinja hodi toraj po sprednjih koncih in zgornjej površini prstov in petni kosti. Ako se meri podplat, znaša dolgost le 2 do 3 palce.

Da se z nogo, na tak način pokvečeno, prosto hoditi ne more, je naravski. O rabljivosti ženske noge pri Kitajcih pravi Hyrtl: Spakedranje noge je toliko, kakor da bi je ne bilo. Hoja po ravnem je jako utrudna in mučna, letanje je nemogoče, po stopnicah hoditi tako težko, da morajo ženske, ktere nimajo lastnih nosilcev, vedno prizemno stanovati. Kedar gredo kam le nekoliko korakov daleč od svojega stanovanja, se upirajo z eno roko ob palico, z drugo pa na ramo služabkinje, kakor pri nas najrevnejši invalidi.

O početku te žensko eksistencijo vničujoče navade se nič gotovega ne vé. Ena pravljica pravi, da so knezu Li-hov-tshoe iz dinastije Tang, ki je vladal od leta 961 do 976 po Kr., majhne noge, ktere je videl pri neki pokvečeni ženski, tako dopadle, da je začel svojej ženi vsaki dan s povojem noge povijati tako dolgo, da so bile onim enake. Da bi se knezu prikupile, so začele tudi druge ženske iz knezove okolice ravno tako ravnati, in navada se je hitro vdomačila. Druga manj verjetna pravljica govori o drugem knezu iz dinastije Shang, ki je vladala 1766—1122 pr. Kr., ktereга žena se mu je vedno v vladanje vtikala. Da bi jej storil to nemogoče, si je izmislil povijanje in pokvečevanje nog, kar bi držalo ženske na dom privezane; tudi ljubosumnost možkih je imelo baje pri tem nekaj opraviti.

Navada, enkrat vkoreninjena, se ne dá z lahka zopet odpraviti. Posebno Kitajci branijo z železno močjo svoje starodavne šege, naj si bodo po merilu sedanjosti prilične ali škodljive. Koliko bolečin, koliko muke mora pretrpeti deklica, predno se njene noge kitajskemu okusu priležijo,

ali vendar jih rajše pretrpi, kakor pa da bi bila zavržena, iz očetovega doma izpahnjena, služkinjam pridružena, kar se zgodi vsakej, ktera se starej navadi ustavlja. Kitajci imajo hojo svojih žensk, ki je poskakovanju po petah, ali hoji po hoduljah najbolj podobna, za neobično lepoto. Tiedeman pravi, da primerjajo kitajski pesniki hojo svojih žensk po pokvečenih nogah majanju vrbine veje, kedar jo giblje lahak vetrič.

Kitajke so le na dom navezane, izvanredno jih je videti na ulicah, kedar jim pride sila, da morajo s sosedkinjami pokramljati po ženski navadi, se spravijo na lestev ob zidu okoli dvorišča ter si olajšajo svoja srca. —

Da priraste vsled te navade rodbini in državi velika izguba na narodnem premoženji, je lahko razumeti. Zategadel so se tudi začeli umnejši Kitajci ustavljati jej in jo ob veljavo devati.

Sedanji vladar vseh Kitajcev iz carske rodbine Mandsu, dinastije Tsang, je v svojej okolici grozno navado že odpravil, in Bastian pravi, da bi vsaka ženska, ktera bi si upala s pokvečeno nogo stopiti v carsko palačo, smrti zapadla. Vsled tega se sme pričakovati, da bode navada prišla sčasoma čisto ob svojo prejšnjo veljavo, in s tim bode jenjalo veliko bolečin in vekanja žrtev mode in ženska bode zopet povrnena svojemu gospodinjskemu poklicu.

Trgovec Sadko.

Po ruskej bajki.

J. Pajk.

V Novgorodu živel je svoje dni trgovec, imenom Sadko. Imel je lepe darove od prirode: lep život, hitrost duha, trdnost značaja, in šče eden posebni dar, koji mu je poklonila dobrotna Rojenica, dar petja. Pevati k strunam goslij znal je tako sladko, tako milo, da je bil začaran vsak, ki ga je slišal. Nij bilo čudo, da je lepa Marfa, hči novgorodskega posadnika (župana), v ljubavi k njemu vzplamtela. Čestokrat je zamaknena slonela v oknu pozno v noč, poslušaje pesni svojega ljubljenca Sadka, ki je vsako noč pod oknom svoje ljube ponočeval.

Ali nij ljubezni bez zapreke. Oča Marfin zve za tajno ljubav in zaroti se pri bogorodici vladimirskej: da Marfe ne da mlademu kupeu Sadku, dokler mu ta ne našteje pet tisoč suhih rubljev na mizo. To je bila silna tirjatev od mladega zaljubljenca. Ko zopet pride pod okno, razodene mu Marfa: da jej je prepovedano vse pogovarjanje z njim, da preje nij misliti na srečno zvezo, dokler njenemu oči ne našteje zahtevanih rubljev, da je nje

roka obečana užé mlademu pskov-skemu posadniku, da pak ona hoče čakati, dokler Sadko poišče zahtevano svoto.

Kaj stori mladi Sadko? Kar ima v štacuni, proda, z denarci pak in z goslami ide v svet, iskat sreče in onih pet tisoč rubljev. Tužen pride k bližnjemu ilmenskemu jezeru. Vsede se jezeru na breg in zamišljen gleda v valovje jezersko, koje se rahlo giblje pod vetrom. Potem pak zapoje milo pesen, da si utolaži žalostno srcé. Zdaj se zakroži visok val, voda vzkipi in glej! iz vode pomoli morski car svojo kronô ovenčano glavo. Car vpraša mladiča trgovca, zakaj tuguje, a ko mu ta svojo nezgodo potoži, car ga podučí: „Idi v Novgorod nazaj. Obkladaj (zastavi) se vsakemu, ki noče tega, kar mu poveš, verovati, pa naj stavi pet tisoč rubljev, mu prineseš tri ribe, kojih plavuti so iz čistega zlata, luskinje čisto srebro, oči zeleni smaragdi. Potem pak pridi k jezeru nazaj, vrzi svileno mrežo v jezero, in moja beseda ti velja, da bodeš take tri ribe izvelkel“. To izrekši morski car na dno jezera potone.

Sadko potolažen ide v Novgorod nazaj k posadniku novgorodskemu, Marfininemu oči, ter mu reče: „Jaz imam mrežo, v kojoj ti ulovim tri ribe zlatih plavutij, srebrnih luskinj, smaragdovskih očij. Ako mi ne veruješ, obkladaj se s petimi tisočami, koje mi izplatiš, ako bode istina“. Posadnik mené, da Sadko od nesrečne ljubezni blaznuje, obreče mu pet tisoč in šče Marfo povrhu, ako on izvleče take tri ribe. Naprosijo se svedoki. Vsi idejo k jezeru; Sadko vrže mrežo — a glej tri ribe zlatih plavutij, srebrnih luskin, smaragdovih očij! Posadnik vidi, da je Sadko sreče sin; našteje mu pet tisoč rubljev in da mu lepo Marfo za ženo. Kako ne bi bil Sadko srečen? Rublje je dejal v kupčijo, ladja za ladjo mu je odplavala v daljne kraje z voskom, kožami in dragim kamenjem indijskim, in rastlo mu je bogatstvo. Marfa pa mu je rodila cvetočo deco. Nij li Sadko bil srečen? — Da! bil je srečen, samo vesel nij bil. Kaj mu je neki bilo? — Bal se je nekake nesreče; kajti vedel je, da je sreča opotočna, da nij človeku stalna prijateljica. Dostikrat ulila se mu je solza, gledajočemu svojo ženko in svojo deco; sree so mu težile težke skribi in duh mu je tesnila nekakova slutnja. Zdelo se mu je, kakor da ga kliče morski car, opominjaje ga, naj mu dolžno hvaležnost izkaže. A Sadko se je izogibal jezera in nikoli nij hotel več voziti se po njem. Naposled premore vse slutnje, ter vzemši slovó od svoje drage Marfe in od svoje ljube dece stopi na ladjo in se odjadra po jezeru.

Ko ladja pride na sredo jezera, vstane velik vihar in ladja je v pogibelji utonoti. Da bi se rešili, morajo vsi vozniki vadljati. Vsaki vrže vadljo na vodo, a kogar vadlja utone, ta mora ladjo zapustiti in v jezero stopiti. Vsi vržejo zlate vadlje v vodo, a nobenega vadlja ne utone kakor

Sadkova. Ves tožen stopi Sadko z ladje; mornarji vržejo mu desko v jezero, a Sadko na desko.

Ladja odjadra, a Sadko se vleže na desko in na deski utrujen in zmučen zaspi. Pri sebi nij nič imel razve svojih zlatih goslij.

Ko se Sadko prebudi, vidi se na dnu jezera v palači morskega cara. Stene so bile srebro, strop zlat, stebri iz zelenega smaragda. Car je sedel na vzvišenem prestolji; poleg njega sedela je carica morska. Car je bil star mož, carica mlada kot mlaj; car je nosil dolgo sedo brado, carica dolge rumenzlate lasi, ki so jej pokrivali rame in pleča. Ko Sadko zagleda morskega cara, globoko se mu pokloni, car pak ga veselo sprejme in mu veli k goslim pevati kakor ondaj, ko je za bregom jezera peval. Sadko ubere strune in tako lepo poje k strunam, da car stopi s svojega prestolja in s carico zapleše. Sadko je vedno moral pevati in gôsti, a car nij nehal plesati. Tako je trpelo uže tri dni in tri noči. Od godenja je Sadko uže dobil žulje na prstih in glas mu je bil uže hripav, a nij si upal nehati, da morskega cara ne bi razsrdil.

Sredi godbe potiplje nekdo Sadka na rame. Ko se Sadko ogleda, zapazi svetega Mikulaša za seboj stati. „Zakaj ne prestaneš z godbo“, posvari ga svetec; „čem bolj godeš, tem bolj pleše morski car, tem bolj razsaja vihar na površini vode. Usmili se ubogih mornarjev in ustavi godbo!“ — „Kako jo čem ustaviti“, odvrne Sadko, „ker cara razdražim, ako preneham“. — „Steri gosli“, opomni ga sv. Mikulaš, „pak se izgovarjaj, da zdaj ne moreš več gôsti“. Sadko natere krajec goslim, a car, zapazivši strene gosli, obeča mu svakojake darove, ako jih popravi in ostane. „Izberi si izmej Vil povodkinj, kojoj si hočeš, ter ostani pri meni in razveseljuj me!“ — Zopet sv. Mikulaš Sadka potiplje na rame in ko se Sadko obrne, uči ga svetec: „Ne biraj izmed prvih šest sto Vil, koje car mimo tebe provodi, nego čakaj sedme stotine, a izberi si izmed te vrste Vilo, kojoj zapaziš“. — Car mimo Sadko pošlje trumo šest sto Vil in ker si nobene ne izbere, tožen po svojej ženi in deci, pošlje car šče sto Vil. Zadnja sedemstoterih, kojoj razpazi Sadko, bila je njegova Marfa, po vilinski oblečena. „Ta je moja Vila“, zakliče Sadko, in objame svojo Marfo. „Daj to Vilo meni, drugih darov ne potrebujem“. Marfa pošepeče Sadku, naj obeča sv. Mikulašu novo cerkvo, kojoj mu zgradi, ako ga reši izpod vodé. Sadko stori obljubo, a sv. Mikulaš se prikaže Sadku ter mu reče: „Rešim te; samó ne smeš Marfi poljuba dati, dokler nisi izpod vodé pošel“. — Car morski da Sadku gostovanje in lepo sobo, mené, da bode on Marfo poljubil, ker je tako dolgo nij videl; kajti ako jo poljubi, potem ostane na veke pri njem pevajoč in gosleč. Ali car se je prevaril. Prejde prva noč, kar je Marfa pri Sadku, a poljubila se nista, in takó je car pravico do Sadka izgubil.

Ko drugo jutro solnce svoje zlate žarke po jezeru razsiplje, najde se Sadko na bregu jezera sredi okroga zlatom napolnjenih sodov, koje je Car morski dal po noči s Sadkom na breg jezera zanesti. Ko Sadko vse to zagleda, vesel vsklikne, ker zopet solnce, nebo in zeleno zemljo zagleda; samo Marfe nij bilo; njo je morski car dal Vilam k žalujočej deci domu prenesti, med čem je Sadko spaval. Vesel se zahvali Sadko sv. Mikulašu, ki ga je rešil izpod vode, hiti s svojim blagom na brzej ladji proti domu v Novgorod, a ko stopi domu čez prag, grede mu užé Marfa z vso deco nasproti. Živeli so zdaj srečni in veseli šče mnogo mnogo let, a zaveze nij pozabil izpolniti, koje je storil sv. Mikulašu, nego dal mu je sredi Novgoroda lepo in visoko cerkev postaviti v zahvalo svojega rešenja.

Drobnosti.

M. Vamberger.

Cena knjig je bila v starem času zeló velika. Platon je moral za tri pythagorejske knjige čez 2200 gld- po našem denarju plačati; Aristotel je eno delo Pseusippovo kupil za 3375 gld. Melanchton je uže bil magister, ko je prvokrat imel biblijo v rokah. Grčki rokopis Platonovih del prodaval se je l. 1477 za 2000 milanskih dukatov. —

Volney, idealist francozke revolucije, je trdil, da nič na svetu ne kvari in ne punta toliko človeka, da nič tako moralnosti ne podkopava, kakor občudovanje preteklih časov in krivih junaških činov. Etičke lepote stare klasičke dobe on nije poznaval, kar priča njegova ostrost do pesništva starih narodov. Za Iliado pravi, da je vzbudila častilakomnost v Aleksandru macedonskem; v Sofoklejevih in Euripidovih tragedijah najde on skoro besedo za besedo nauk divjakov o osodi in njenej nevsmiljenosti. Nevednost in lakomnost drži on za dva največa sovražnika ljudstvu. Tašto slavo on s Condorcetom zametuje.

„Kako je lepo filosofu gledati to sliko človeškega rodu, kateri, rešen vseh verig in osode, strgnen iz rok neprijateljev njegovemu napredku, korači po poti istine, kreposti in sreče! To mu je velika tolažba vsred krivičnosti, hudodelstva in blodnje, s katerimi je zdaj okaljen svet, in katerim je on žrtva. Gledati to sliko, to mu je darilo za njegov trud, s katerim hoče do napredka dovesti razum, s katerim brani svobodo...“ S temi srčnimi besedami je končal Condorcet v očigled svoje smrti svoj spis.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Martin Jelovšek.

Tisk in založba Narodne tiskarne v Mariboru.